

Гендерний аналіз нормативно-правових актів в Україні.

Інтеграції гендерних підходів під час розроблення нормативно-правових актів.

К. Ілікчієва

К.Ю.Н., адвокатка

Міжнародні рамки для впровадження принципів ґендерної рівності та дотримання прав людини

Статут ООН

Загальна декларація прав
людини

Конвенція ООН про ліквідацію
всіх форм дискримінації щодо
жінок

Пекінська платформа дій

Резолюція ООН
«Перетворення нашого світу:
Порядок денний в області
сталого розвитку на період до
2030 року»

Резолюція Ради Безпеки ООН
№1325

Угода про асоціацію між
Україною, з однієї сторони, та
Європейським Союзом,
Європейським
співтовариством з атомної
енергії і їхніми державами-
членами, з іншої сторони

Стратегія ґендерної рівності
Ради Європи на 2018-2023
роки

Національна законодавча база для впровадження принципів ґендерної рівності та дотримання прав людини

Конституція України

Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»

Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні»

Закон України «Про місцеве самврядування в Україні»

Закон України «Про місцеві державні адміністрації»

Закон України «Про засади державної регіональної політики»

Закон України «Про державні цільові програми»

Закон України «Про прогнозування та розроблення програм соціально-економічного розвитку»

Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів»

Національна законодавча база для впровадження принципів ґендерної рівності та дотримання прав людини

Постанова КМУ від 11 квітня 2018 р. № 273 «Про затвердження Державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року»

Розпорядження КМУ від 24 лютого 2016 р. № 113-р «Про затвердження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 “Жінки, мир, безпека” на період до 2020 року»

Розпорядження КМУ від 5 вересня 2018 р. № 634-р «Про затвердження Національного плану дій з виконання рекомендацій, викладених у заключних зауваженнях Комітету ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок до восьмої періодичної України про виконання Конвентоповідінції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок на період до 2021 року»

Національна законодавча база для впровадження принципів ґендерної рівності та дотримання прав людини

Постанова КМУ від 28 листопада 2018 р. № 997 «Питання проведення гендерно-правової експертизи»

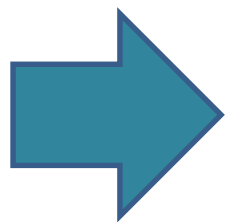
Наказ Міністерства соціальної політики від 07 лютого 2020 р. № 86 «Про затвердження Інструкції щодо інтеграції гендерних підходів під час розроблення нормативно-правових актів»

Наказ Міністерства соціальної політики від 14 квітня 2020 р. № 257 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо оцінювання гендерного впливу галузевих реформ»

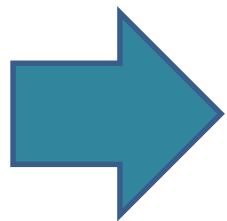
Гендерний аналіз (міжнародний досвід)

- ✓ Розуміння гендерних проблем у конкретній сфері
- ✓ Оцінка впливу конкретного закону на гендерні групи
- ✓ Включення гендерно орієнтованих заходів
- ✓ Розробка індикаторів для вимірювання впливу на гендерні групи

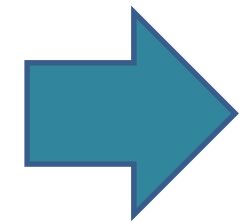
Розуміння ґендерних проблем у конкретній сфері

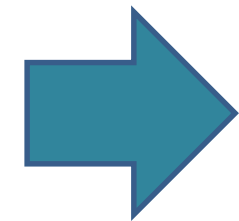
оцінка поточної ситуації та
потреб жінок і чоловіків

збір даних (ґендерна
статистика, додаткові дані)

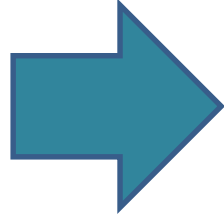

взаємодія із
заінтересованими сторонами

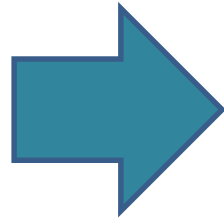

узагальнення інформації

Оцінка впливу конкретного закону на ґендерні групи

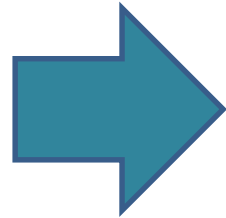
виявлення груп населення,
що є бенефіціарами
(прямими або непрямими)

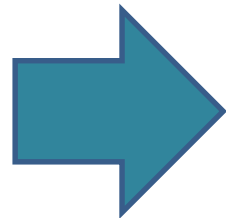
вимір впливу
(представництво, ресурси,
права, реалії)

Включення ґендерно орієнтованих заходів

Розробка індикаторів для вимірювання впливу на ґендерні групи

кількісні

якісні

Закон України «Про державні нагороди України»

орден князя Ярослава Мудрого I, II, III, IV, V ступеня - для нагородження громадян за видатні заслуги перед Україною в галузі державного будівництва, зміцнення міжнародного авторитету України, розвитку економіки, науки, освіти, культури, мистецтва, охорони здоров'я, за визначні благодійницьку, гуманістичну та громадську діяльність;

**Указ
Президента
України
"Про
заснування
відзнаки
Президента
України
"Орден князя
Ярослава
Мудрого"**

4. Орден князя Ярослава Мудрого має п'ять ступенів:

орден князя Ярослава Мудрого I ступеня,
орден князя Ярослава Мудрого II ступеня,
орден князя Ярослава Мудрого III ступеня,
орден князя Ярослава Мудрого IV ступеня,
орден князя Ярослава Мудрого V ступеня.

Вищим ступенем ордена є I ступінь.

5. Нагороджений орденом князя Ярослава Мудрого будь-якого ступеня іменується кавалером ордена князя Ярослава Мудрого.

Закон України «Про державні нагороди України»

орден княгині Ольги I, II, III ступеня - для відзначення жінок за визначні заслуги в державній, виробничій, громадській, науковій, освітянській, культурній, благодійницькій та інших сферах суспільної діяльності, вихованні дітей у сім'ї;

Гендерно- правова експертиза

Аналіз

1.

Оцінка впливу

2.

Висновок та
рекомендації

3.

ВИСНОВОК
про проведення гендерно-правової експертизи проекту нормативно-правового акта

_____ (назва проекту нормативно-правового акта)

Проект нормативно-правового акта розроблено _____

_____ (найменування органу виконавчої влади)

1. Перелік міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, та резолюцій міжнародних конференцій, міжнародних організацій, їх органів, використаних під час проведення експертизи.*

Під час проведення гендерно-правової експертизи проекту нормативно-правового акта обов'язково застосовуються: Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, 1966 рік; Конвенція про боротьбу з торгівлею людьми і з експлуатацією проституції третіми особами, 1949 рік; Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, 1979 рік; Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, 1950 рік та протоколи до неї; Європейська соціальна хартія (переглянута), 1996 рік; Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми, 2005 рік; Конвенція про права осіб з інвалідністю, 2006 рік; Конвенція Міжнародної організації праці № 156 про рівне ставлення і рівні можливості для трудящих чоловіків і жінок: трудящі із сімейними обов'язками, 1981 рік; Конвенція Міжнародної організації праці № 100 про рівне винагородження чоловіків і жінок за працю рівної цінності, 1951 рік; Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації, 1965 рік; Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права, 1966 рік; Рамкова конвенція про захист національних меншин, 1995 рік; Загальна декларація прав людини, 1948 рік; Пекінська декларація, 1995 рік; Резолюція 47/135 Генеральної Асамблеї ООН "Декларація про права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин", 1992 рік.

2. Перелік актів законодавства, використаних під час експертизи.

Під час проведення гендерно-правової експертизи проекту нормативно-правового акта обов'язково застосовуються: Конституція України, Закони України "Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків", "Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні", "Про запобігання та протидію домашньому насильству", "Про протидію торгівлі людьми".

3. Наявність або відсутність положень проекту нормативно-правового акта, які не відповідають принципу забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.

4. Проведення аналізу положень проекту нормативно-правового акта, які можуть порушувати принцип забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.

**Висновок
гендерно-
правової
експертизи
Закону України
«Про лікарські
засоби»,
прийнятого
Верховною
Радою України
04 квітня 1996
року № 123/96-
ВР**

3. Обґрунтування необхідності внесення змін до акта законодавства

Частиною другою статті 3 Закону передбачено, що з метою реалізації права громадян України на охорону здоров'я держава забезпечує доступність найнеобхідніших лікарських засобів, захист громадян у разі заподіяння шкоди їх здоров'ю внаслідок застосування лікарських засобів за медичним призначенням, *а також встановлює пільги і гарантії окремим групам населення та категоріям громадян щодо забезпечення їх лікарськими засобами в разі захворювання.*

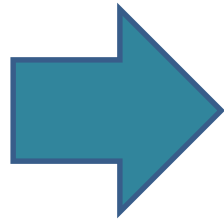
Зазначена норма є гендерно-нейтральною за змістом, проте передбачене в ній формулювання не дозволяє зробити однозначний висновок про її наслідки для представників тієї чи іншої статі та може на практиці призвести до дискримінації під час її реалізації.

У зв'язку з цим положення частини другої статті 3 Закону потребують внесення відповідних змін.

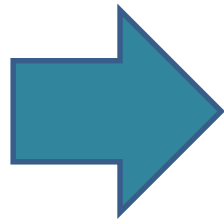
Гендерний аналіз (Наказ Мінсоцполітики № 86)

- ✓ **Визначення проблеми, на розв'язання якої спрямовується нормативно-правовий акт, та аналіз причин її виникнення.**
- ✓ **Визначення мети нормативно-правового акта.**
- ✓ **Аналіз можливих варіантів розв'язання проблеми. Визначення оптимального варіанта розв'язання проблеми, для усунення якої розробляється нормативно-правовий акт.**
- ✓ **Визначення шляхів і способів розв'язання проблеми.**
- ✓ **Обговорення проєкту нормативно-правового акта.**
- ✓ **Моніторинг та оцінювання дії нормативно-правового акта.**

**Визначення
проблеми, на
розв'язання
якої
спрямовується
нормативно-
правовий акт,
та аналіз
причин її
виникнення**

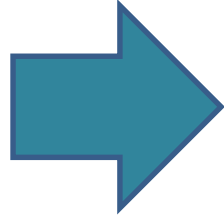
**становище жінок і чоловіків
та/або їх груп і основні
проблеми щодо гендерної
рівності;**

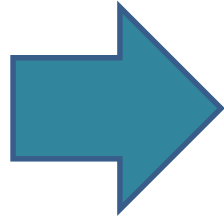
**наявність відмінностей у
практичних і стратегічних
потребах жінок і чоловіків
та/або їх груп**

Визначення мети нормативно-правового акта

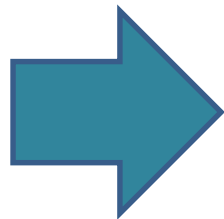
**Аналіз можливих
варіантів
розв'язання
проблеми.
Визначення
оптимального
варіанта
розв'язання
проблеми, для
усунення якої
розробляється
нормативно-
правовий акт**

розглянути впливи (як позитивний, так і негативний) застосування кожного варіанта і результати для визначених на етапі 1 цільових груп дівчат і хлопців, жінок і чоловіків;

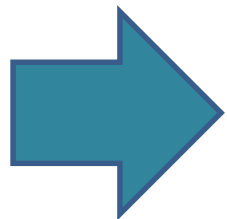

оцінити економічні та соціальні вигоди від реалізації нормативно-правового акта з огляду на практичні та стратегічні потреби цільових груп дівчат і хлопців, жінок і чоловіків, а також можливі ризики застосування його положень;

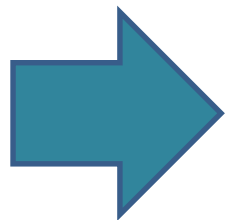

ознайомитися з успішними підходами до вирішення аналогічних проблем в інших країнах;

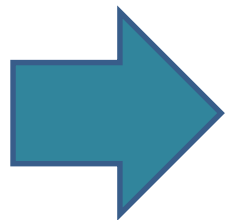
Визначення шляхів і способів розв'язання проблеми

максимально враховано потреби та інтереси різних цільових груп дівчат і хлопців, жінок і чоловіків;

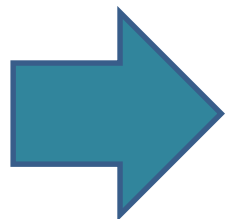
передбачено покращення становища найбільш вразливих цільових груп дівчат/хлопців, жінок/чоловіків;

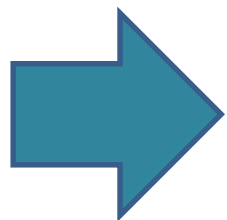
забезпечено взаємодоповнення інших положень нормативно-правових актів, які застосовуються у цій сфері;

Обговорення проекту нормативно-правового акта

Моніторинг та оцінювання дії нормативно-правового акта

яким чином можна буде оцінити рівень зменшення нерівності;

яким чином різні групи жінок і чоловіків, на які впливатиме реалізація нормативно-правового акта, будуть задіяні в оцінюванні зниження нерівності;

**Наказ Міністерства
освіти України,
Міністерства
оборони України,
Державного комітету
у справах охорони
державного кордону
України від 26.07.99 р.
N 266/222/363**

До ліцею приймаються
юнаки - громадяни України
віком 15 років на рік вступу,
які здатні за станом здоров'я
навчатися в ліцеї, виявили
бажання стати офіцерами
Збройних Сил та інших
військових формувань
України та мають базову
загальну середню освіту.

**Наказ
Міністерства
регіонального
розвитку, будівництва
та житлово-
комунального
господарства України
30.03.2016 № 75
(Додаток 2)**

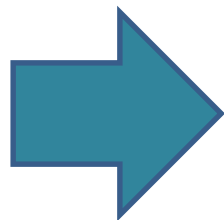
I Демографічна ситуація

1. Чисельність постійного населення
2. Чисельність постійного населення віком 16 – 59 років
3. Кількість дітей віком до 16 років
4. Демографічне навантаження на 1000 осіб працездатного віку
5. Природний приріст (скорочення) населення
6. Загальний коефіцієнт вибуття сільського населення (на 1000 осіб наявного сільського населення)
7. Внутрішня міграція населення в межах населених пунктів об'єднаної територіальної громади

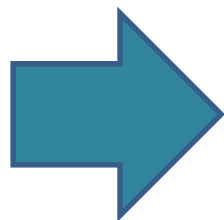
Оцінювання гендерного впливу галузових реформ (Наказ Мінсоцполітики № 257)

- ✓ Огляд галузової реформи.
- ✓ Аналіз становища осіб та / або груп, які зазнають / зазнаватимуть впливу галузової реформи.
- ✓ Оцінювання впливу галузової реформи на становище різних груп жінок і чоловіків.
- ✓ Узагальнення результатів оцінювання.
- ✓ Прийняття рішень за результатами оцінювання.

Огляд галузевої реформи

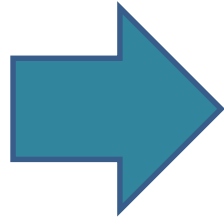
аналіз мети галузевої реформи
щодо її спрямованості на людину,
відображення у її напрямках
забезпечення рівних прав та
можливостей жінок і чоловіків

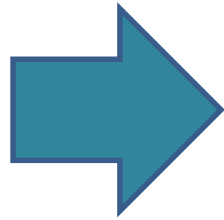
аналіз нормативно-правових
актів, які регулюють
впровадження галузевої
реформи

**Аналіз
становища
осіб та /
або груп,
які
зазнають /
зазнаватим
уть впливу
галузевої
реформи**

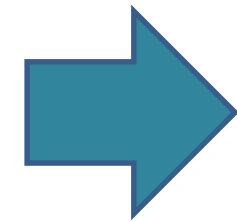
<http://grbproject.org>

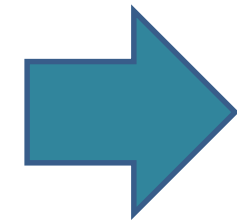
**загальні характеристики жінок і
чоловіків – цільової групи
реформи**

**відмінності у становищі
жінок і чоловіків**

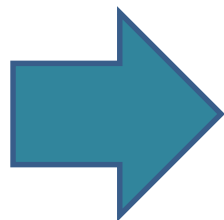
**чи проводилися під час
розроблення галузевої реформи
дослідження**

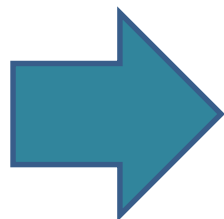
**чи проводились інформаційні
кампанії під час запровадження
галузевої реформи**

Оцінювання впливу галузевої реформи на становище різних груп жінок і чоловіків

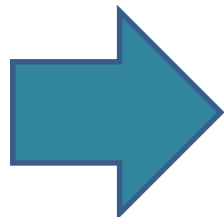
<http://grbproject.org>

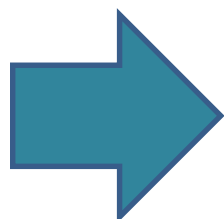
зміна становища жінок і чоловіків та / або їх груп
під час впровадження галузевої реформи

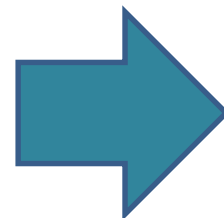
відмінності у становищі жінок і чоловіків та / або їх
груп, виявлених на етапі 2

послаблення внаслідок галузевої реформи
негативних тенденцій та посилення позитивних
тенденцій у відповідній сфері / галузі з точки зору
забезпечення потреб та інтересів різних цільових
груп

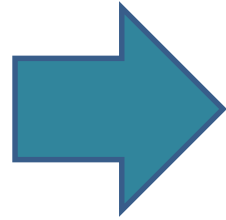

сприяння галузевої реформи забезпеченню рівного
доступу жінок і чоловіків та / або їх груп

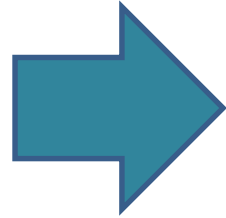

коротко- та довгострокові ризики реалізації
галузевої реформи стосовно жінок і чоловіків та /
або їх груп

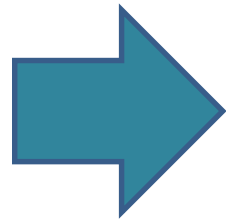
Узагальнення результатів оцінювання

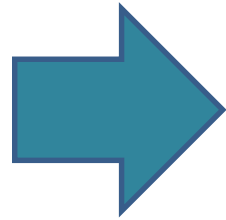
шляхи врахування гендерних аспектів у нормативно-правових актах, які розробляються для впровадження наступних етапів галузевої реформи

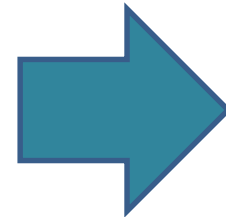
заходи, спрямовані на запобігання, зменшення або усунення ризиків реалізації галузевої реформи у відповідній сфері / галузі з точки зору забезпечення потреб та інтересів різних цільових груп жінок і чоловіків;

удосконалення процесу збору та оброблення даних для ґрунтовного аналізу становища жінок і чоловіків та / або їх груп під час наступних етапів впровадження галузевої реформи;

перегляд показників (індикаторів) досягнення цілей галузевої реформи щодо їх цілеспрямованості на забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків;

комунікаційні кампанії щодо підтримки галузевої реформи цільовими групами жінок і чоловіків;
Інші пропозиції;

Прийняття рішень за результатами оцінювання

**Наказ
Міністерства
регіонального
розвитку, будівництва
та житлово-
комунального
господарства України
31.03.2016 № 79**

10. Опис основних тенденцій та проблем є основою для визначення елементів SWOT-аналізу регіонального розвитку і має містити дані про:

- географічне розташування, суміжні території;
- ландшафтні особливості рельєфу, характеристики ґрунтів та гідрологію;
- природно-ресурсний потенціал, кліматичні умови;
- адміністративно-територіальний поділ та формування об'єднаних територіальних громад;
- наявність містобудівної документації на рівні регіону;
- демографічну ситуацію, ринок праці;
- інфраструктуру (транспортну, екологічну, енергетичну, промислову, зв'язку, соціальну), особливості економічного розвитку в динаміці за останні п'ять років та у розрізі видів та підвидів економічної діяльності;
- стан сфери досліджень та інновацій;
- розвиток підприємницького середовища;
- перелік видів економічної діяльності, які мають інноваційний потенціал, з урахуванням конкурентних переваг регіону (з відповідним обґрунтуванням);
- розвиток міст та сільських територій;
- екологічну ситуацію;
- фінансово-бюджетну ситуацію;
- урахування гендерного компонента в програмах економічного та соціального розвитку з урахуванням актуальних потреб галузей і регіонів;
- результати проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації діючої регіональної стратегії.

**Постанова Кабінет
Міністрів України
«Про затвердження
Порядку розроблення
Державної стратегії
регіонального
розвитку України і
плану заходів з її
реалізації, а також
проведення
моніторингу та оцінки
результативності
реалізації зазначених
Стратегії і плану
заходів»
від 11 листопада 2015
р. № 931**

7. У проекті Стратегії зазначаються:

- тенденції та основні проблеми соціально-економічного розвитку регіонів, що включають результати SWOT-аналізу регіонального розвитку та оцінки природно-ресурсного, виробничого, трудового, наукового, фінансового та інноваційного потенціалу;
- пріоритети державної регіональної політики на відповідний період, сформовані відповідно до стратегічного бачення розвитку регіонів;
- стратегічні цілі і напрями розвитку регіонів та міжрегіонального співробітництва, що формуються відповідно до стратегічного бачення розвитку регіонів;
- оперативні цілі для забезпечення досягнення стратегічних цілей;
- основні завдання, етапи та механізми їх реалізації;
- система моніторингу та оцінки результативності реалізації Стратегії, яка передбачає кількісні та якісні індикатори досягнення цілей, визначених Стратегією.

**Постанова КМУ «Про
затвердження
Порядку розроблення
регіональних стратегій
розвитку і планів
заходів з їх реалізації,
а також проведення
моніторингу та оцінки
результативності
реалізації зазначених
регіональних стратегій
і планів заходів»
від 11 листопада 2015
р. № 932**

9. У проекті регіональної стратегії зазначаються:

- тенденції та основні проблеми соціально-економічного розвитку регіону, що включають результати SWOT-аналізу регіонального розвитку та оцінки його природно-ресурсного, виробничого, трудового, наукового, фінансового та інноваційного потенціалу, визначені на засадах смарт-спеціалізації, зовнішні тенденції інноваційного розвитку, що впливатимуть на розвиток регіону;
- стратегічні цілі, пріоритети розвитку регіону, зокрема ті, що визначені на засадах смарт-спеціалізації, відповідно до стратегічного бачення розвитку регіону;
- оперативні цілі для забезпечення досягнення стратегічних цілей;
- основні завдання, етапи та механізми їх реалізації;
- система моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональної стратегії, що передбачає кількісні та якісні індикатори досягнення цілей, визначених регіональною стратегією, прогноз економічного розвитку регіону на період реалізації стратегії.

ОЦІНКА ГЕНДЕРНОГО ВПЛИВУ

Заінтересована сторона (бенефіціар)	Ключовий інтерес	Очікуваний (позитивний чи негативний) вплив на ключовий інтерес із зазначенням передбачуваної динаміки змін основних показників (у числовому або якісному вимірі)		Пояснення (чому саме реалізація акта призведе до очікуваного впливу)
		короткостроковий вплив (до року)	середньостроковий вплив (більше року)	
Сторона 1 — жінки — чоловіки — дівчата — хлопці				
Сторона 2 — жінки — чоловіки — дівчата — хлопці				

Орієнтовний перелік питань для формування оцінки ґендерного впливу

- ✓ Чи були використані попередні результати оцінки для посилення ґендерної чутливості при створенні даного проекту?
- ✓ Чи статистичні дані показують ґендерні відмінності або ґендерну взаємодію з такими соціально-економічними ознаками як: вік, освіта, етнічне походження, сімейний стан, рівень доходу, інвалідність, тощо?
- ✓ Чи були проведені консультації з жінками / чоловіками — представниками/цями різних цільових груп перед розробкою проекту? Які їх пропозиції?
- ✓ Чи були визначені, розглянуті та інтегровані у проект питання особливих потреб жінок/дівчат та ґендерних питань?
- ✓ Чи буде проект після впровадження по-різному впливати на різні групи жінок/дівчат і чоловіків/хлопців?

Орієнтовний перелік питань для формування оцінки ґендерного впливу

- ✓ Яким групам жінок/дівчат і чоловіків/хлопців можуть бути створені перешкоди для доступу до відповідної послуги?
- ✓ Яким чином даний проект покращує доступ жінок/дівчат, чоловіків/хлопців до пропонованих суспільних послуг?
- ✓ Чи будуть існувати будь-які обмеження чи заборони, навіть тимчасові, що накладаються на різні групи жінок/дівчат, чоловіків/хлопців цим проектом?
- ✓ Як буде здійснюватися моніторинг ґендерних питань після впровадження проекту?

Дякуємо за увагу!